Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 38. | Torsdag den 19. September 1889. | 4. Aarg.

Indhold. Et Præsteherredømme. — Politik. — Ungdomsforeningerne. — Fra Højre og Venstre. — To Paralleler — Nye Bøger. — Bekjendtgjørelser.

Et Præsteherredømme.

III.

Under Indflydelse af disse frygtelige Lærdomme og ved den Magt Præsterne udøvede, hensattes Skotterne i en saadan Sindsstemning, at de ædleste Følelser i Menneskehjærtet. Haab, Kjærlighed og Taknemlighed ganske undertryktes, og i disse Følelsers Sted kom der en slavisk Frygt. — De Lidelser, Mennesket var underkastet, de ulykkelige Hændelser vi ere udsatte for, antoges at hidrøre fra Guds Vrede, og ikke fra vor egen Uvidenhed og Uforsigtighed. Brød der f. Eks. en Ildløs ud i en By, vakte den den største Rædsel, fordi den ansaas for at være et Tegn fra Gud, der raabte Ve og Forbandelse over Stadens Indbyggere. Fik et Menneske en Byld paa Kroppen, saa var det Guds Straf, og det ansaas for meget tvivlsomt, om man havde Lov til at gjøre noget for at faa den lægt. Kopperne, en af de frygteligste og væmmeligste Sygdomme, var særlig sendte af Gud, og derfor forkastede man Vakcinationen, som et ugudeligt Forsøg paa at tilintetgjøre Guds Hensigter.

Man antog idethele, at Gud brugte sin Magt, ikke til at forøge den menneskelige Lykke, men til paa alle mulige Maader at skade den. Hans Haand var stadig løftet imod dem. Snart ødelagde han Høsten, snart Kvæget, snart sendte han Hunde for at bide Folk i Benene o. s. v. Hver eneste ny Krig var en Følge af hans særlige Foranstaltning. Den havde ikke sin Oprindelse fra Statsmændenes Galskab og i deres vanvittige Ærgjerrighed, men var et Værk af Gud, som saaledes gjordes ansvarlig for alle de Ødelæggelser, Mord og forfærdelige Forbrydelser, Krigen førte med sig. I fredelige Tider havde han andre Maader at plage Menneskene paa. Et Jordskjælv var et Tegn paa hans Mishag, en Komet var et Forbud paa en kommende Hjemsøgelse, og naar der indtraf en Formørkelse var Skrækken saa almindelig. saa alle Folk skyndte sig til Kirken for at formilde hans Vrede. Men hvad de der hørte, var ikke skikket til at formindske deres Frygt. Thi Præsterne sagde Tilhørerne, at selv en saa sædvanlig Tildragelse som et Tordenskrald var et Tegn, der skulde vise Menneskene hvilken forfærdelig Gud de havde. Det var derfor et Bevis paa Ugudelighed, hvis man ikke var bange for Tordenen. De, der ikke var det, stod endogsaa under de umælende Dyr, som ved dette Tegn paa den guddommelige Magt altid var urolige.

Det følger af sig selv, at alle naturlige Følelser, alle selskabelige Fornøjelser, alle Adspredelser ansaas for syndige og burde udryddes. Det var en Synd hvis en Moder ønskede sig Sønner, og havde hun saadanne, var det Synd at ønske dem Fremgang i Livet. Det var en Synd at more sig selv og andre, thi i begge Tilfælde kunde man være sikker paa Guds Mishag. Var man i Selskab, saa skulde man underholde sig selv og andre med gudelig Tale. Man maatte nøje vogte sig for at være glad, især for at le. Til sin Omgang skulde man vælge alvorlige og bedrøvede Personer, som man var ganske sikker paa ikke vilde foretage sig noget daarligt. At smile kunde til Nød tilstedes undtagen om Søndagen. Da skulde man hele Dagen have Bededagsansigtet paa. Men Folk, der var rigtig hellige, de smilte heller ikke de søgne Dage, men bare sukkede, stønnede og græd. En sand Kristen maatte aldrig gaa stærkt, som de Vantro undertiden gjør. Hans Gang skulde være

langsom og værdig. Og skrev han et Brev til en Ven, maatte han nøje passe at der aldrig indløb et skjæmtsomt Ord, thi al Skjæmt var uforenelig med en hellig og alvorlig Vandel.

Det var syndigt at betragte den skjønne Natur. Det skulde man overlade til de uomvendte. Thi de kunde finde Fornøjelse i saadanne Forfængeligheder. Men de som havde den sande Kundskab vidste, at hele Naturen var syndig og djævelsk. Paa Grund af Menneskenes Synd blev hele Naturen hver Dag værre og værre. De Ugudeliges Øjne kunde nok finde Velbehag i den, men Øjnene var syndige, og derfor var de ogsaa som en Guds Straf, hjemsøgte af ikke mindre end 52 Sygdomme.

Der var i hele Verden kun en Ting, der var skjøn, og det var den skotske Kirke. At beundre den var tilladt, men alle andre Fornøjelser var syndige. At skrive Digte var det samme som at være Helvede vis. Ligesaa at høre paa Musik. Derfor maatte der ikke lyde Musik ved Bryllupper. Naar man sad i sit Vindu var det syndigt at se ud paa Gaden. Dans var noget af det allersyndigste, og det blev der udstedt et særligt Forbud imod, som oplæstes i Kirkerne. — Nytaarsaften havde længe i Skotland ligesom i andre Lande været en Glædesfest. Men Kirken lagde ogsaa sin Haand paa den og befalede, at der ikke maatte synges paa den Dag.

Ved Barnedaab plejede man gjerne at byde Slægt og Venner til Gjæst. Men saa blev Folk glade ved hverandre, og al Glæde var syndig. Det blev derfor befalet, at der kun maatte bydes et lille Antal Gjæster, og Præsterne førte streng Kontrol med, at der ikke var et eneste glad Menneske. — Bryllupsfester har altid været holdt som Glædesfester. Men det satte Præsterne en Pind for. Naar rige Folk holdt Bryllup skulde der altid være en Præst med, som skulde passe paa, at der ingen Fornøjelse blev. De skulde ogsaa se ud i Kjøkkenet for at passe, at Folk ikke fik for meget at spise, og de bestemte hvor store Omkostningerne ved et Bryllup maatte være.

Intet undgik Præsternes Aarvaagenhed. Thi selv det bedste Menneske var i sine bedste Øjeblikke saa fuld af Fordærvelse, saa dets Handlinger maatte nødvendigvis være onde. Der gik ingen Dag uden at Mennesket syndede, og den mindste Synd fortjente evig Fordømmelse. Ja, alt hvad Mennesket tog sig for var syndigt. Allerede inden det var født, medens Barnet endnu laa i Moderens Liv, begyndte det sine Forbrydelser, og disse tiltog, alt som det voksede, med en frygtelig Fart. Der var i hele Skabningen intet saa fordærvet som Mennesket. — Derfor maatte Præsterne vaage over alle Menneskets Handlinger, og tvinge dem til at vandre den rette Vej. Og dette gjorde de ogsaa eftertrykkeligt. Understøttet af Menighedsraadet organiserede de sig til en Slags lovgivende Forsamling og udstedte Love for Sogneboerne. Og de som var ulydige blev fængslede, idømte Bøder, piskede, mærkede med glødende Jærn, eller tvungne til at gjøre Afbigt for hele Menigheden, derved at de, barfodede, med raget Hoved, knælede i Støvet, medens Præsten nød sin hele Triumf. — Disse selvlavede Domstole tog saa at sige hele Lovgivningen i deres Haand og straffede Overtræderen af de selvlavede Love. Efter Præsternes Lov maatte f. Eks. en Skotte ikke rejse til et katholsk Land. En skotsk Gjæstgiver matte ikke give en Katholik Herberg. I skotske Byer maatte der ikke holdes Marked Lørdag eller Mandag, fordi disse Dage grænsede op til Søndagen. En Kvinde maatte ikke varte op paa et Værtshus; det var en Synd for hende at bo alene, og det var ogsaa Synd, at to ugifte Søstre boede sammen. Det var en Synd at rejse om Søndagen, at besøge sine Venner, at vande i sin Have, at barbere sig. Det var Synd at søge Læge om Søndagen, at ride, at spadsere, at bade sig, at sove til Middag.

Meningen med Livet var den, at man altid skulde være bedrøvet, og ikke tillade sig nogensomhelst Nydelse. En Kristen maatte tage sig vel iagt for at hans Middagsmad ikke smagte godt, thi kun de Ugudelige fandt Behag i Mad og Drikke. Ligesaa var det syndigt at ville forbedre sin Stilling. At være fattig, skiden og sulten, at leve i Elendighed og dø i Frygt, at være plaget af Saar og Sygdom, at sukke, stønne, hulke og græde, — alt det var et Tegn paa Fromhed.

Man kan tænke sig hvordan Menneskene blev under dette Præstetyranni. Selv deres Ansigter fik et helt andet Udtryk end før. Deres Gang, deres Holdning, deres Stemme og hele deres Væsen fik et Indtryk af denne aandelige Nattefrost, som ødelagde og visnede alt hvad der var ungt og friskt. — Hele Livet sygnede hen, indtil tilsidst alt det skjønneste og bedste i Menneskenaturen var forsvundet, og har siden den Tid havt vanskeligt ved at rejse sig igjen.

Hermed slutte vi denne Skildring. Enhver, som med Opmærksomhed har læst den vil let se, at der er et Slægtskab mellem den indre Mission og den skotske Kirke i hine Tider. Slægtskabet er saa paafaldende, saa det kan forfølges næsten til sine mindste Træk. Vi behøver kun at tænke os, at den indre Missions Præster nu havde den samme Magt som de skotske Præster paa hin Tid, saa vilde Ligheden blive fuldstændig, — og det er denne lyssky, fordummende og tyranniske kirkelige Retning, der nu fører det store Ord i vor Folkekirke, særlig efter at den grundtvigske Retning har opgivet Kampen imod den, og snarere synes at ville bøje sig ind under den.

Politik.

Naar man hører det Ord Politik, saa tænker de fleste paa noget stygt. Hele det Skjænderi mellem forskjellige Partier, hvor den ene rakker ned paa den anden, hvor man søger at finde alle de svage Sider hos sine Modstandere, ramme dem der, hvor det gjør mest ondt. Man tænker paa Kampene i Rigsdagen, paa Møder og i Pressen. — Men alt dette hører ikke

nødvendigt med til Politik. Ganske vist maa der kæmpes. Man maa være beredt baade til Forsvar og til Angreb. Ingen stor Sag fremmes uden Kamp. Men Slagene maa ikke være rettede mod Modstandernes private Liv. Man skal bekæmpe deres Anskuelser og de mindre hæderlige Midler de benytter sig af, men ikke deres Person. — Der er saaledes ingen Tvivl om, at det Vaaben der er blevet brugt f. Eks. mod Kultusministeren, det er et Vaaben, som ikke bør bruges i en politisk Kamp. Og det maa fremhæves, at dette Vaaben heller ikke blev brugt imod ham som et politisk Vaaben af en af hans Modstandere. Det blev brugt af en af hans politiske Meningsfæller af misforstaaet religiøs Iver. Var det blevet brugt af Venstre som et Middel til at komme ham politisk tillivs, saa maatte det i høj Grad misbilliges. Man skal overhovedet aldrig indlade sig paa at dømme eller fordømme Folks personlige, private Liv. Bliver den Slags Ting trukket med ind i den politiske Kamp, saa bliver den noget helt andet end den skal være, og taber ganske sit egentlige Maal af Sigte.

Politik er for det første Læren om Statslivet eller Statshusholdningen. Enhver Stat, ethvert Samfund er som en stor Husholdning, og Politiken er Læren om hvordan denne Husholdning skal ordnes og styres. Ethvert Menneske, som tænker sig lidt om, og som ikke er fulstændig sløv for alt hvad der rører sig i Livet omkring ham, er Politiker. Ethvert Menneske vil danne sig visse Forestillinger om, hvorledes det Samfund, hvoraf han er Medlem, bør være ordnet. Det gjælder baade Mænd og Kvinder. — Disse Forestillinger er selvfølgelig tit i høj Grad ufuldkomne og ensidige. Enhver vil have Tilbøjelighed til at se paa Sagen fra sit Standpunkt, han vil mene, at den Ordning af Samfundet, som er mest tjenlig for hans personlige Interesser, den er ogsaa den gavnligste Orden. Den politiske Lære maa derfor gaa ud paa at oplyse Folk, saa de ikke betragter Samfundet og dets Ordning alene fra deres eget Standpunkt, men saa de kan komme til at se, hvad der er mest tjenligt for Samfundet som Helhed. Men ikke desto mindre vil der altid være mange Mennesker, som af egenkjærlige Grunde kun vil være fornøjet med en Ordning af Samfundet, som kun er til Gavn for dem selv, og herved fremkommer saa en ensidig Standspolitik, som gaar ud paa, at hver Stand søger at ordne Samfundet saadan som den bedst kan være tjent med, og Enden herpaa vil saa blive, at den Stand, som til en vis Tid har den største Magt, indretter Samfundet saadan, at det er til mest Fordel for dem selv. Herimod vil saa de andre Samfundsklasser gjøre Modstand, og saa er vi midt i Kampen.

Denne Kamp har nu forskjellige Former. Saalænge Folket ikke selv er kaldet til Deltagelse i det offentlige Liv, vil den blive ført kun med Mund og Pen. Der skrives og der tales for og imod. De som sidder inde med Magten vil i Reglen se med temmelig mistænkelige Øjne paa denne Kamp, og de vil være tilbøjelige til at lægge Baand paa de Tunger og de Penne, som er deres Modstandere. Derfor vil den politiske Kamp næsten altid først komme til at dreje sig om Talefriheden, Skrivefriheden og Forsamlingsfriheden. Saalænge et Folk ikke har disse Friheder, saalænge Oppositionen ikke kan møde sine Modstandere med lige Vaaben, og gjøre sin Opfattelse gjældende af hvordan Statens Husholdning skal ordnes, saalænge kan man være vis paa, at Statshusholdningen vil være slet. Naar et Folk saa har tilkæmpet sig disse Friheder, saa vil der begynde en ny politisk Kamp, nemlig Kampen for Valgretten. Man vil have Ret til at vælge Mænd, som har Indflydelse paa Ordningen af Statshusholdningen. Af denne Kamp vil saa i Reglen fremgaa en lovgivende Forsamling, uden hvis Samtykke intet kan blive til Lov i Landet. Hermed træder saa Kampen ind i en ny Form. Man vil nemlig nu bestræbe sig for at gjennemføre i det virkelige Liv de Anskuelser om Samfundets Ordning, som man før har kæmpet for med Munden og paa Papiret. Dette vil møde Modstand og denne Modstand maa bekæmpes. Dette giver saa Anledning til de mange Brydninger mellem de forskjellige politiske Partier, og i Reglen vil intet Parti opnaa alt hvad det ønsker. Enhver Lov, der udkommer er fremkommet ved gjensidig Imødekommenhed og Afslag fra begge Sider. Og kan man ikke enes om noget nyt, saa maa man blive ved det gamle. Vil et Parti derimod begynde at give Love paa egen Haand imod en Del af den lovgivende Forsamlings Vilje og uden dens Samtykke, saa er Kampen ført ind paa et helt nyt Omraade, nemlig paa Magtens Omraade, saa har vi Revolutionen. Denne Revolution kan dels komme fraoven, dels franeden. Den kan komme fra Regeringspartiet, naar dette trodser sin Vilje igjennem imod Oppositionen, den kan komme franeden, naar Oppositionen trodser sin Vilje igjennem mod Regeringen. — Den Tilstand hvorunder vi nu lever maa nærmest betragtes som revolutionær. Thi ved en revolutionær Tilstand forstaar man det, at der gives Love uden den lovgivende Magts Samtykke. — Derved bliver selvfølgelig Kampen saa haard og bitter som mulig. Og det er denne haarde og bitre Kamp, som har givet Anledning til, at mange mener, at Politik det er Skjænderi og næsten Slagsmaal. Men det er en Fejltagelse. Den Kamp vi nu staar i har egentlig ikke noget med Politik at gjøre. Det er en Kamp mellem Magten og Retten. En politisk Kamp, det er en som føres paa Lovens Grund om Ordningen af Samfundets Husholdning.

Maalet for al Politik maa nu være at bringe virkelig Orden ind i denne Samfundshusholdning. Men hvad vil det sige, at der er Orden i en Husholdning? Dertil hører først, at der er en Styrelse. Det maa der ogsaa være i Statshusholdningen. Styrelsen kan have forskjellige Former. Hos os er den lovgivende Magt hos Kongen og Rigsdagen, den dømmende Magt hos Domstolene, den udøvende Magt, det vil sige Embedernes Besættelse o. s. v. hos Kongen. Styrelsen er altsaa hos os samlet hos Kongen og Rigsdagen. Dommerne skal dømme efter de Love,

som vedtages af disse to Magter. Men man kan tænke sig andre Former for Styrelsen, hvor enten Kongen har mere Magt eller Rigsdagen mere Magt. Men en Styrelse maa der under alle Omstændigheder være.

I en almindelig Husholdning maa man dernæst se at faa Indtægt og Udgift til at passe sammen. Ganske det samme maa man bestræbe sig efter i Statshusholdningen. Det maa dernæst være Opgaven at forøge Indtægterne. Det er ogsaa Opgaven for Statshusholdningen at skabe saa gode Kaar som muligt, at forøge det materielle Velvære. Ogsaa den aandelige og sædelige Udvikling af Familiens Medlemmer er af Vigtighed i enhver Husholdning. Og ikke mindst i Statshusholdningen. — Alt dette er noget, som ligger lige for, noget, som alle er enige om. Politiken maa derfor særlig have sin Opmærksomhed henvendt paa at indrette Styrelsen paa en saadan Maade, saa disse Formaal fremmes paa den bedste Maade.

Men en Hovedsag i enhver Husholdning er det tillige, at de timelige og aandelige Goder bliver nogenlunde ligelig fordelt. I en Husholdning, hvor nogle af Medlemmerne lider Mangel, andre har Overflødighed, hvor nogle har Adgang til al Slags Oplysning, andre ikke, — i en saadan Husholdning vil man ikke sige, at der er Orden, men Uorden. — Ganske paa samme Maade med Statshusholdningen. I et Samfund, hvor de timelige og aandelige Goder er altfor ulige fordelte, der er Uorden. — Derfor kan man sige om alle Statshusholdninger for Øjeblikket, at de ere i den frygteligste Uorden. Det gjør paa tænkende Mennesker et komisk Indtryk, naar man hører Folk tale om, at der er Orden i Staterne for Øjeblikket.

Lad os sætte, at en Mand indbød os til et Ophold i sit Hus i nogle Dage, og at han paa Forhaand pralede af den Orden, der var i hans Hus. Saa modtog vi Indbydelsen i den Tro, at der kunde vi lære noget. Da vi saa havde været der lidt, saa opdagede vi, at nogle af Børnene var pjaltede og lasede, andre var ordentlig klædte, men nogle ganske enkelte var pyntede ganske overdaadigt. Mon det skal kaldes Orden, vilde vi saa tænke. Men ikke nok med det. Nogle af Børnene boede i kolde, fugtige, mørke, smaa Rum, hvor der næsten aldrig kom Sol eller frisk Luft. Andre havde ordentlige, rummelige Værelser, nogle enkelte havde pragtfulde Sale, udsmykkede med al den Pragt, som Rigdommen kan skaffe. — Skal ogsaa dette kaldes Orden, vilde vi tænke igjen. — Og saadan var der i alt muligt en gjennemgaaende Modsætning. — Vi vilde sige Manden Tak for Indbydelsen, men tillige gjøre ham opmærksom paa, at kaldte han det Orden, saa var det Bevis paa, at han havde hverken Hoved eller Hjærte paa det rette Sted.

Men saadan er alle Statshusholdninger for Øjeblikket. Grunden til, at mange har vanskeligt ved at opdage, at det er Uorden, det er den, at saadan er det allevegne. Var der en eneste ordentlig Statshusholdning, saa vilde vi snart opdage, at alle de andre er uordentlige. Men nu er de alle ens, derfor synes mange, at de er allesammen ordentlige.

En af Politikens Hovedopgaver i vor Tid er derfor at paavise denne Uorden. Man skal rive ned. Ganske roligt gaa omkring og pege snart paa det ene, snart paa det andet af det, som her er nævnt, aabne Folks Øjne for det, og spørge dem, om de kalder det for Orden. — Men her kommer vi til et nyt Omraade for den politiske Kamp. Mange kan nemlig ikke lide, at man paaviser denne Uorden. De bliver vrede. Saa lad dem blive vrede.

Men Politiken skal ikke indskrænke sig til at rive ned. Den skal se at bygge op, se at afhjælpe al denne Uorden. Det er Politikens vigtigste Opgave at bringe Orden til Veje i al denne Uorden — Men for Øjeblikket lader der sig ikke gjøre noget for at afhjælpe Uordenen. Sagen er nemlig den, at de, som har Magten, har Interesse i at vedligeholde Uordenen. Saa længe de, der har Fordel af disse Tilstande, har Magten, bliver der ikke gjort noget alvorligt Forsøg paa at skaffe Orden. Den opbyggende politiske Virksomhed kan derfor ikke komme til at udrette synderligt. Hovedanstrængelsen maa lægges paa den nedbrydende Virksomhed. Man maa bestræbe sig for at vække bestandig mere Misfornøjelse, baade mod den Uorden, som hersker, og mod de Magthavere, som ønske at vedligeholde denne Uorden. — Det er for saa vidt ikke synderlig tilfredsstillende at skulle bestandig rive ned; det er meget fornøjeligere at kunne bygge op. Men hver Slægt af Politikere har sit Arbejde. — Den nuværende Slægt af Politikere har to Slags Arbejde. Nogle har det Arbejde at holde paa det gamle, stive det af, pynte paa det og bilde Folk ind, at det er et rigtigt ordentligt bekvemt Hus. Andre har det modsatte Arbejde, lidt efter lidt undergrave det gamle og derved en Gang faa det til at falde. Men samtidig se vi at samle Materiale til det ny Hus.

Ungdomsforeningerne.

Som det vil erindres, vedtog Delegeretmødet ifjor et Program i tre Hovedpunkter og valgte en Overstyrelse, som skulde udarbejde det i Enkeltheder. *)

Styrelsen kom til at bestaa af Redaktør Regnar Petersen, Næstved; Literat J. Sundbo, Kjøbenhavn; Lærer Amdi Jensen, Havdrup; Gaardejer Jørgen Frederiksen, Strandbygaard pr. Nysted; Lærer Kr. Olesen, S. Næraa, Aarslev; Mejerist A. Varberg, Ladby, Kjerteminde; Lærer Jeppe J. Aakjær, Fly, Skive; Mejerist Esper Andersen, Jebjerg og Lærer Skjoldborg, Kallerup, Fjerritslev.

Med Programmet trak det imidlertid i Langdrag, dels fordi Afstanden mellem Styrelsesmedlemmerne var saa stor, og dels fordi der skulde tages Hensyn til flere modstridende Anskuelser. Navnlig voldte

*) Se „Enhver Sit“ Nr. 40 for 1888.

Militærspørgsmaalet og Skolespørgsmaalet en Del Bryderier. De hidsigste *Afvæbningsmænd* skulde nogenlunde i Spænd med Tilhængere af *faste og flydende Støttepunkter* og de mest yderligaaende Friskolemænd skulde græsse fredeligt ved Siden af Statsskolens Tilhængere. Saa langt Spring er der jo nemlig mellem de yderste Fløje af den demokratiske Ungdom. Det tog derfor Tid inden saa mange og saa vidt adskilte Hoveder kunde komme under én Hat. Men nedenstaaende Program vil nu forhaabentlig kunne samle hele den frisindede Ungdom, styrke den i Kampen mod Reaktionen og være et godt Middel til de unges Dygtiggjørelse for Fremtidsarbejdet.

Ungdommens Program skal jo ikke nøjes med de Reformer, som ligger lige for Haanden. Det er Vælgernes og deres Repræsentanters Sag at fremkomme med de i Øjeblikket paatrængende Reformer og med dertil tidssvarende Lovforslag. For de vordende Vælgere gjælder det mere om at klare sig, i hvilke Retninger Fremtidsarbejdet skal gaa. De maa derfor have mere gjennemgribende Reformer paa deres Program. Selvfølgelig skal de ogsaa arbejde for at faa Programmet gjennemført hurtigst muligt. Men for de unge bliver Hovedsagen altid et Oplysningsarbejde, som kan dygtiggjøre dem for Fremtidens Krav. I Programpunkterne har man en fælles Retning for et grundigt Oplysningsarbejde om Samfundsspørgsmaalene. Der er Stof til Foredrag og Forhandlinger. Og det vil sikkert lønne sig for de unge at sysle med disse Spørgsmaal, det vil være en Borgen for, at vi i sin Tid som Vælgere med større Forstaaelse og Overblik kan tage Standpunkt til de praktiske Spørgsmaal i Stedet for at fortabe os i de store Ord og vi vil derigjennem lære at sætte Sagen over Personerne.

Overstyrelsen vil hurtigst muligt lade afholde nogle oplysende Foredrag om Programpunkterne, naar Foreningerne derom henvender sig til Næstformanden J. P. Sundbo, Nylandsvej 8, Frederiksberg.

Styrelsen beder D'hrr. Redaktører af Venstrepressen om den Velvilje at optage nedenstaaende Program i deres Blade.

De Frisindede Ungdomsforeningers Program.

I. Modstand mod Militarismen.

Som foreløbigt Maal sætter det at faa de nuværende Militærudgifter indskrænkede til ca. 10 Mill. Kr. aarligt.

Der virkes for Indførelsen af en Folkevæbning, hvori hver vaabenfør Mand indøves under en for hele Landet fælles Kontrol i Legemsøvelser og Vaabenbrug, (Skydning og Bajonetfægtning eller Hugning) i den hjemlige Egn. Førerne skal have en hensigtssvarende Uddannelse. Al Garnisonstjeneste med dens Vagter og Parader afskaffes. Der afholdes større Øvelser med fastsatte Mellemrum. Stat og Kommune sørger for Opførelse af Øvelseshuse og Anlæg af Skydebaner, lige som alle vaabenføre Mænd over 22 Aar faar tildelt Skydevaaben til Ejendom, mens de hører til Væbningen.

Den almindelige Valgret faar Hovedindflydelsen ved Ansættelsen af saavel de højere som de lavere Befalingsmænd.

Der virkes for Danmarks eller Nordens Nevtralisering samt for Voldgiftstraktater og tilsvarende Domstole saaledes, at Stridigheder mellem vort Land og andre Lande og mellem Folkene i det hele kan afgjøres ad Rettens Vej. Lov og Ret maa sættes i Stedet for Krigenes Ødelæggelser.

2. Forbedring af Arbejdernes sociale Stilling.

a) Forsørgelse ved Staten af ubemidlede Gamle fra det 55de Aar og af arbejdsudygtige. Der ydes hvert af disse Mennesker 200 Kr. aarlig.

b) Fattiggaardene anvendes kun til Tvangarbejdsanstalter for dem, som ikke vil arbejde.

c) Fattighjælp, som er modtaget for Aar og Dag siden, bevirker ingen Indskrænkning i medborgerlige Rettigheder.

d) Fri Læge og Medicin samt Hospitalspleje ydes enhver ubemidlet af Staten.

e) Børn, der tilfalder Samfundet, maa ikke bortliciteres, men sættes for Statens Regning i gode Privathjem eller mindre Børnehjem.

f) Staten tilbyder alle Børn udvidet, gratis og faglig Fællesundervisning baade Sommer og Vinter. Ved Skolerne oprettes Køkkener, hvori Pigerne kan faa Undervisning i Madlavning og hvor Mad tilberedes for de ubemidledes Børn. Ligeledes undervises Pigebørnene i Systuer, hvor gammelt Tøj omlaves, istandgjøres, stoppes og lappes til Smaakaarsfolks Børn. Sløjd indføres som Skolefag for Drenge og Piger. Gymnastikundervisningen forbedres.

g) Staten yder betydelige Tilskud til ubemidledes Besøg paa Fag- og Højskoler.

h) Fri Retshjælp for alle ubemidlede.

i) Ved Lov indføres Normalarbejdsdag, foreløbig paa 12 Timer med 2 Timers Hvil. Normalarbejdsdagen behøver ikke at falde inden for bestemte Klokkeslet. Tillige indføres en lovbefalet ugentlig Fridag saaledes, at ingen Arbejder faar mere end 6 Arbejdsdage om Ugen.

j) Afskaffelse af Told paa Livsfornødenheder.

k) Fastsættelse af en Minimalløn for Arbejderne ved Statens Arbejde.

l) Tyendets Livsforhold forbedres ved en Revision af Tyendeloven; der sikres Tjenestefolk sunde Værelser.

m) Staten udstykker Præstegaardsjorderne samt eksproprierer (inddrager mod Erstatning) efterhaanden de store Godser og bortfæster dem i mindre Parceller.

For saa vidt de Beløb, der spares ved Militærudgifternes Indskrænkning ikke strækker til for ovennævnte Reformers Gjennemførelse, tilvejebringes de nødvendige Beløb ved en Skat paa Formue og Indtægt.

3. Udvidelse af Stemmeretten.

Myndighedsalderen sættes for Mænd og Kvinder

til 22 Aar. Enhver myndig Mand og Kvinde tildeles kommunal og politisk Valgret, naar de er i Besiddelse af deres medborgerlige Ære — uden Hensyn til Stilling og Formuesforhold.

Alle Bestyrelser for offentlige Institutioner vælges ved lige og almindelig Valgret. De nu bestaaende Forrettigheder afskaffes.

Hemmelig Afstemning indføres ved alle Valg. Valgdagen gjøres til en Fredag. Forholdstalsvalgmaaden indføres, hvor der skal vælges flere.

Fra Højre og Venstre.

Gamle Alberti har meddelt sine Vælgere, at han ikke mere stiller sig til Valg i Sorø. I lang Tid har hans Helbred været nedbrudt, og i sidste Rigsdagssamling gav han slet ikke Møde i Salen. — Med Alberti forsvinder fra den politiske Skueplads den sidste af de gamle Bondevenner. Det ejendommelige ved de gamle Bondevenner var deres praktiske Politik. Hovedsagen for dem var at faa udrettet noget paa Rigsdagen, og derfor er en hel Række gavnlige Reformer knyttet til deres Navne. Det var dem en temmelig ligegyldig Sag, hvad Ministrene hed, naar de blot kunde faa det, som de ønskede. Storpolitik laa ikke for dem. — Heri har vi den store Forskjel paa de gamle Bondevenners og Hr. Bergs Politik, og det maa nu være Venstres Opgave at komme tilbage til denne gamle Venstrepolitik, der ganske vist ikke gjorde saa megen Allarm, men gav saa meget mere Udbytte. — Man har undertiden sagt, at de gamle Bondevenners Politik var en Madstræver-Politik, at den kun gik ud paa at forbedre Bondestandens økonomiske Vilkaar. Men man skal huske paa, dels at Politiken ikke har til Opgave direkte at fremme aandeligt Liv, dels at alt aandeligt Liv maa hvile paa en vis Grad af materiel Velstand. At gamle Alberti ikke oversaa Oplysningens Betydning, viste han derved, at han altid har været en varm Ven af Højskolen. Alberti's egentlige Stordaad er Stiftelsen af den sjællandske Bondestands Sparekasse, der i høj Grad har bidraget til de sjællandske Bønders økonomiske Uafhængighed og desuden ydet Bidrag til mange gavnlige Formaal. — Alberti forlader Rigsdagen med alle Venstremænds udelte Agtelse. — Af Højre faar han det Skudsmaal, at han har været „stædig", det vil sige, han har staaet fast ved sine Grundsætninger. Dette kan man ganske vist ikke bebrejde de fleste af vore Højremænd. De har efterhaanden forladt alle deres.

En ejendommelig Valgkamp føres i denne Tid i Mariagerkredsen, der er repræsenteret af Hr. Schjøttz. Det er ikke mellem Højre og Venstre, heller ikke mellem Venstre og Hr. Berg, men mellem Venstremænd, der er ganske enige om alt det, hvorpaa det kommer an. Det synes særligt at være Grundtvigianerne i Kredsen, der ønsker Hr. Schjøttz afløst af en Mand, der ogsaa er Grundtvigianer. Enten man nu er Grundtvigianer eller ej, saa maa man i højeste Grad beklage, at der rejses en Valgkamp paa saadanne personlige Spørgsmaal. Thi skulde dette blive almindeligt, saa vil der ikke blive en eneste Kreds i Landet, uden at der kan rejses Kamp mellem politiske Meningsfæller. At Hr. Berg rejser en Valgkamp, er der da nogen Mening i, da han anser alle os andre for at være skammelige Forrædere. Men hvis de forskjellige kirkelige Partier nu ogsaa vil til at begynde, saa kommer vi ind i den fuldstændigste Forvirring og kan lige saa godt først som sidst opgive det hele. — Det er meget beklageligt, at adskillige Grundtvigianere i den Retning er de mest fordringsfulde. Man har ingen Steder hørt, at der er gjort Indsigelse imod, at en Mand blev valgt, fordi han var Grundtvigianer. Men disse maa virkelig vise den samme Taalsomhed overfor andre, hvis ikke det hele skal ende i Vrøvl. — Hr. Schjøttz er en dygtig Rigsdagsmand og paalidelig Venstremand, og de Anker, der er blevne fremførte imod ham, er saa ubetydelige, at de aldrig burde komme frem. — Hvad man mest maa beklage, er, at en Mand som Højskoleforstander Jens Bek, der med Rette nyder stor Anseelse i sin Kreds, har søgt at benytte, hvad der er foregaaet paa Venstres Partimøder mod Folkethingsmanden. At Hr. Madsen-Mygdal kan indlade sig paa den Slags Ting, det kan ikke vække særlig Forundring. Men andre skulde holde sig for gode til at bruge den Slags Vaaben. De Pile, der hentes fra Madsen-Mygdals Rustkammer, saarer En selv mere end de skader andre.

Og hvad vil Følgen blive? Ganske simpelt, at Grundtvigianerne, som er nogle af de dygtigste og mest oplyste Vælgere, ophidser den øvrige Befolkning imod sig og derved mister den Indflydelse, som de kunde og burde have. Ethvert Overgreb, som et Mindretal gjør, selv om dette Mindretal er nok saa dygtigt, vil i Længden straffe sig.

Ophøjet. Ved en Fest, som Højres Arbejder- og Vælgerforening for nylig holdt i Kjøbenhavn, havde blandt andre en Fabrikant Rønning Ordet. Han talte for Landets mest ophøjede Mand, Hs. Maj. Kongen. At Kongen var ophøjet, fremgik deraf, at han „stod højt over Partierne og ønskede at se et samdrægtigt Folk om sig." — Nu er det ganske vist, at Thronen er høj. Men saa høj er den vel næppe, saa de menneskelige Følelser og Sympathier ikke naar derop. Kongerne er ogsaa Mennesker. Og da de fleste Mennesker med en Smule Dygtighed og Selvstændighed ogsaa gjør sig deres Betænkning om politiske Forhold og Tilstande, og da Kongerne vel ikke er ringere end andre Mennesker, tør man vistnok forudsætte, at ogsaa disse har en Mening om Politik. Hr. Rønning synes derimod at gaa ud fra, at de ingen Mening har. Det er vistnok at sætte dem for lavt.

Hvad det angaar at samle et enigt Folk, saa er det en af de Floskler, som daarlige Højretalere altid benytter sig af ved festlige Lejligheder. Et Folk bliver i vore Dage aldrig enigt i den Forstand, at alle har samme Meninger om politiske og sociale Spørgsmaal. Sligt Vrøvl kan kun siges af Folk uden

Forstand. Spørgsmaalet er saa kun, om Kongerne ved Udnævnelsen af Ministrene vil tage Hensyn til, hvad Flertallet eller hvad Mindretallet mener. I Reglen, under rolige Forhold, vil de tage Hensyn til Mindretallet. I urolige Tider tager de derimod det fornuftige Parti at tage udelukkende Hensyn til Flertallet. Saadan har det været siden Verdens Skabelse, og saadan vil det blive til Verdens Ende. Kongerne forstaar akkurat lige saa godt som andre Mennesker at tage Vare paa Tidernes Tegn. Og forstaar de ikke det, saa viser Historien, at det gaar dem ilde. — Nu har vi de fleste Steder Mindretalsregeringer. Men naar Demokratiet i Evropa en Gang rejser sin store Krop, saa faar alle forstandige Konger Flertalsregeringer.

„Dagens Nyheder" bliver stadig mere krigerisk. Det spaar nu, at Venstre hverken faar økonomiske Reformer eller formindskede Militærudgifter. Det er nemlig, siger Bladet, Regeringen og *den alene*, der bestemmer Militærudgifterne, og ingen fornuftig Venstremand bør tro, at disse vil blive indskrænkede. Og saa længe Venstre ikke vil bevilge eller godkjende disse Militærudgifter, saa bliver det ikke til noget med de økonomiske Reformer, der skal komme Befolkningen og særlig det trykkede Landbrug tilgode.

Det er vistnok højst sandsynligt, at Bladet har Ret heri. At den nuværende Regering og den desperate Del af Højre, som for Øjeblikket har Magten, pludselig skulde komme til Fornuft, det har vistnok ikke mange troet. At det desperate Højre hellere vil se Landet ødelagt end i Forbindelse med Venstre arbejde paa dets Ophjælpning, og at det vil udgive den sidste Øre for at vedblive med sine vanvittige Rustninger, — alt dette er, efter vort Kjendskab til de raadende Magter i Højre, vistnok hævet over enhver Tvivl. — Men at Folk just vil rose sig af den Slags Bedrifter, er mindre forstaaeligt og kommer unægtelig noget overraskende.

Opgaven for Venstre er derfor stadig den, ved hele sin politiske Optræden at vise, at det ikke har nogen Skyld i dette Vanvid. Venstre maa ikke blive træt af at vise sin Beredvillighed til at faa gjennemført, hvad der fornuftigvis kan gjennemføres, selv under en Højreregering. Vi maa tage det Hensyn til Regering og Landsthing, som billigvis kan forlanges, og bestandig have den Mulighed for Øje, at der ogsaa indenfor Højre er besindige Mænd, som helst ville ophøre med den militaristiske Sct. Veitsdans. — Jo mere Venstre gjør dette ved en rolig og sindig Fortsættelse af Forhandlingspolitiken, desto roligere kan vi se paa hele det Ustyr, som forvoldes Landet af en lille fortvivlet Klike; thi vi har intet Ansvar derfor. — Det synes at være Højres Taktik for Øjeblikket at ville udæske Venstre til at slaa ind paa Visnepolitiken igjen. Man véd, at denne Politik har skadet Demokratiet, og man søger derfor at faa os lokket ud paa denne Glatis igjen. — Dette er dog vistnok forgjæves. Jo mere Højre søger at gjøre os kjede af Forhandlingspolitiken, fordi den tilsidst vil aabne Øjnene paa alle fornuftige Mennesker, saa de kan se, hvad Højres Politik fører til, — desto mere bør Venstre holde fast ved denne Politik. — Det kan derfor ikke nytte, at Højrebladene vil skræmme os. De økonomiske Reformer og de formindskede Militærudgifter kommer nok. — Men enhver Djævel har sin Tid.

Hr. Estrups Overmand. Forleden Dag, da Hr. Estrup efter et Besøg hos sin Søn paa en Gaard i Jylland, skulde kjøre til Stationen, blev Hesten stædig. Den stod fast. Skjøndt Fasthed er en Dyd, som Konsejlspræsidenten véd at sætte Pris paa, og som han selv udviser, var den dog her ilde anbragt. Efter at alle Forsøg paa at overvinde det urokkelige Dyr havde vist sig frugtesløse, maatte Konsejlspræsidenten gaa af — Vognen, og løbe til Stationen.

Man kan ikke andet end i høj Grad beundre dette udholdende Dyr, som saaledes var i Stand til at udrette, hvad Flertallet af det danske Folk nu i 14 Aar forgjæves har anvendt sine Kræfter paa, — at faa Hr. Estrup til at gaa af. — Paa den anden Side er der, fra et rent menneskeligt Standpunkt, noget ydmygende i dette. Hvad formaar selv Landets første Mand imod en stædig Hest? — Men for Venstre er Begivenheden dog opmuntrende. Den viser, at Estrup *kan* gaa af. — For Højre er det et uhyggeligt Varsel.

Kvartalskiftet. I Anledning af Kvartalskiftet henlede vi Læsernes Opmærksomhed paa, at Bladet helst maa bestilles inden den 27de September. — Dog vil ogsaa ved senere Bestillinger alle Nummere af Bladet kunne faas. Demokratiske Foreninger, som ønske flere Eksemplarer af Bladet til nedsat Pris, maa bestille Bladet hos Henning Jensen, *Frederiksberg*. Vi benytte atter Lejligheden til at anmode Læserne om at virke for Bladets Udbredelse. Skal et Blad, der blandt andet særlig har sat sig den Opgave at bekæmpe den kirkelige Reaktion, som nu breder sig i vort Land, kunne begaa sig, da maa det have Venner, der er lige saa virksomme som Modstanderne. At kæmpe for frisindet Kristendom og for religiøs Taalsomhed er i vore Dage et utaknemligt Arbejde, da *alle* vore kirkelige Retninger mere og mere blive Modstandere heraf. — Det vilde være ønskeligt, om bestandig flere kunde faa Øjnene op for, at der heri ligge en Fare, ogsaa for den politiske Frihed, en Fare, som de fleste for Øjeblikket ikke ser, men som nok med Tiden skal vise sig.

To Paralleler.

I.

Efter Sagnet der en Kiste staar,
(Fyldt med Guld bag Troldehøjens Side).
Som kun den kan hæve, der formaar
Paa sin Taushed som sin Styrke lide.

Efter Sagnet blev det tit forsøgt;
Gøglesyner brød dog Tungens Lænker;
Som man tror belønnet al sin Kløgt,
Skatten sig mod Højens Indre sænker. —

Skabt af Jord, en Jordhøj selv jeg er;
Guldet: Kjærligheden skjules dér.
Til jeg taus i Smerter den befrier,

Hvilken Lyst jeg end for Øjet se'r. —
Dø da Kjød og frist mig ikke me'r!
Skatten hæver jeg, naar kun jeg tier.

II.

Som Danaiderne ej turde haabe
Et bundløst Kar at fylde til dets Rand,
Naar Gang for Gang de Draabe efter Draabe
Saa Vandet flygte bort i Jordens Sand.

Som Danaiderne bestandig ile
At lide Dommen, som de har forskyldt,
Og aldrig, aldrig fange Ro og Hvile,
Før Underet er sket og -- Dybet fyldt.

Saaledes Slægten for sin Synd mod Gud
Maa' lide Dommen efter Lovens Bud,
Maa' ofre Kraften og dog evigt skylde,
Til Havet selv: Guds dybe Kjærlighed
Kan styrte sig i Syndesvælget ned
Og Kløften mellem Jord og Himmel fylde!

Chr. Hansen.

Udkomne Bøger.

Louis Enault: Goethe og Werther. Oversat fra Fransk af Vincent Trofall. Pontoppidans Forlag.

Studentersamfundets Smaaskrifter: Den irske Folkekamp. Ved E. Staal.

Kvinden og Samfundet September 1889. Indhold: Julie Meyer: Fanny Lewold. Nicoline Sporling: Anmeldelse af Sevel Ribbing: Om den sexuelle Hygiejne. — En troende: Forsørgelse og Ægteskab. — Den andeu franske Kvindekongres. — Dansk Kvindesamfunds Virksomhed.

Leo Tolstoj: Anna Karénin. 11.—12. Hefte. Lehmann & Stage.

Ollerup Højskole.

Efteraarsmødet aabnes d. 7. Okt. Kl. 10 Formiddag og slutter om Aftenen d. 10. Oktbr. Mødets Talere blive: Præsterne **Poul Bøjsen, Brandt, Alfr. Käe,** og **Frederik Nygaard,** Forstander **Jørg. Pedersen,** Højskolelærer **H. Begtrup** og Skolens Lærere. Tilrejsende, som vil have Ophold paa Skolen om Natten, maa medbringe Sengklæder. Alle Mødedagene er der Vogne fra Skolen ved Sørup Station ved Togets Komme Nord fra Kl. 9 Form. Karleskolen aabnes den 3 November.

J. P. Kristensen-Randers.

Dalum Landbrugsskole
(ved Odense).

Landbrugsundervisning fra Novbr. til Maj. **Kursus for Mejeristen** fra Maj til August. Undervisningsplaner sendes paa Forlangende.

Jørg Petersen.

Vestbirk Højskole
(ved Horsens)

med **Haandværkerafdeling** under **Arkitekt Anton Hansens** Ledelse aabnes den 3. Novbr.

Grønvald Nielsen.

Vejstrup Højskole.

Efteraarsmøde fra Søndagen den 29. September Kl. 4 til Torsdag Aften den 3. Oktober.

Elevmøde d. 28. September. Fjærnere boende maa komme Dagen forud. Anmeldelser ønskes i god Tid.

Karleskolen begynder d. 3. Novbr.

Jens Lund.

„Venstrebladet",

redigeret af Folketingsmand **C. Berg,** udgaar fra 1ste Oktober 6 Gange ugentlig i 5-, stundom 6 spaltet Format. Bladet bestilles hos Postvæsenet; det koster **én Krone** Kvartalet foruden Postpengene.

Hovedkontor: Frederiksgade 9, Kjøbenhavn, K.

Rødkilde Folkehøjskole paa Møen.

Karleskole fra 30. Novbr. til April. Særskilt faglig Undervisning for **Bygningshaandværkere** i 2 Afdelinger. 150 Kr. for 5 Md.

J. H. Andersen.

Tune Landboskole

aabnes 5. Novbr. med en **Højskoleafdeling** samt to **Landbrugsafdelinger** med Kursus paa 5 og paa 9 Maaneder. Skoleplanen tilsendes og Oplysninger meddeles af *A. Srendsen*, Tune Taastrup.

Ryslinge Højskole.
(Ringe St.)

Vinterskolen begynder d. 4. Novbr. Kl. 3. Indmeldelser modtages af

Alfred Povlsen.

En ikke for ung, flink Pige kan til 1. November faa Plads i Udby Børnehjem pr. Nørre Aaby St.

Lavra Lind.

For 1 Kr. 100 Ark Brevpapir og 100 Konvoluter extra godt. Navn paatrykkes gratis. Forsendes fra **J. Knudsen,** Skive.

Paa Kjøng Højskole

ved Glamsbjærg St., Fyn, er der **Pigeskole** i Septbr. og Oktbr.; **Karleskolen** (med Haandværkerafdeling begynder til Novbr. Betalingen er 30 Kr. maanedlig.

Niels Kierkegaard.

ENHVER SIT.

Redaktører: Henning Jensen og Kristensen-Randers.

„Enhver Sit" behandler politiske, sociale og kristelige Spørgsmaal.
Udgaar hver Torsdag Aften til en Pris af 1,25 Øre Kvartalet.
Bladet kan bestilles hos Landpostbudene eller paa Postkontoret.
Demokratiske Foreninger, som bestiller et større Antal Eksemplarer, faar Rabat.

Ansvarhavende Redaktør: **Henning Jensen.** Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.